

FORMAS TĒRPU RAKSTUROJOŠIE ASPEKTI UN DIZAINA IZSTRĀDES NOSACĪJUMI

Uniform Characterizing Aspects and Design Development Conditions

Silvija Mežinska

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Abstract. *The topicality of the research is based on Latvian Interior system officials everyday uniform non-compliance with modern requirements.*

The aim of the article is to determine uniform characterizing elements and design development conditions, based on the theoretical study of uniforms in modern context.

The methods of research: theoretical – investigation and analysis of relevant literature, internet resources and regulatory documents. Empirical – methods of data collecting and processing: case study criteria analysis, focus-group discussions, expert interviews.

Research base: 36 respondents of Ministry of the Interior system, 4 experts; period of the research 2015-2016.

The research has practical meaning, because it is based on current situation research, meeting with the uniform users, discussing reasons of dissatisfaction with the current uniform, which provides uniform requirements for clothing designer. Results of the research support the choice of evaluation criteria for the analogue evaluation, and determines groups of criteria for evaluation of the developed design samples.

Keywords: *uniform, design, uniform characterizing aspects, design development conditions.*

Ievads

Introduction

Apģērbs ne vienmēr ir tiešs, bet nenoliedzami vizuāls marķieris sociālajai identitātei un attiecībām. Tam piemīt spēja paust informāciju, kas iemieso dažādas nozīmes un ir atšķirīga vairākām auditorijām vienlaicīgi. Uniformas var būt paredzētas, lai izpildītu dažādas funkcijas, no kurām daudzas var darboties kopā vienā uniformā: atšķirt savējos no trešajām personām, pastiprināt vai mazināt noteiktas hierarhijas klātbūtni, veicināt īpašu uzvedības vai sajūtu veidu, rosināt vai atturēt, iespaidot (militārajās parādēs), izcelties no pūļa (piemēram, apkalpojošais personāls), pazust (kamouflāža), atvieglot iestāžu nepieciešamo darbību veikšanu (piemēram, policistiem vai stjuartiem), veicināt sadarbību, uzvedību grupās (piemēram, militārajā jomā, skolās), izpildīt praktiskas fiziskās

vajadzības (piemēram, temperatūras kontrole vai aizsardzība no ķīmiskām vielām), sodīt vai pazemot (psihiatriskās iestādēs, rehabilitācijas centri, cietumi), un citas funkcijas (Herca, 2007).

Tā kā daudzās Eiropas Savienības dalībvalstīs (Vācija, Austrija, Šveice, Nīderlande, Polija, Lietuva, Igaunija) valsts resoros ir notikusi vai notiek pāreja uz jaunajiem formas tērpiem vai arī tiek modernizēti iepriekšējie (Itālija, Francija), arī Latvijā šis jautājums ir šobrīd aktuāls. Tas nosaka autores pētāmo jautājumu loku un pamato pētījuma nepieciešamību.

Raksta mērķis ir, pamatojoties uz teorētisko pētījumu par formas tērpu raksturojumu mūsdienu kontekstā, noteikt to raksturojošos aspektus un dizaina izstrādes nosacījumus.

Rakstā autore apskata formas tērpu raksturojošās tendences mūsdienu kontekstā un analizē raksturojošos aspektus, kas nodrošina teorētisko pamatojumu. Pētījumā autore, ar empīriskajām datu ieguves un apstrādes metodēm, konkretizē prasības un nosacījumus estētiski un funkcionāli mūsdienu formas tērpa dizaina risinājumam, nosakot kritērijus analoģu un dizainparaugu izvērtējumam.

Pētījuma metodes: teorētiskās - ar nozari saistītās literatūras, interneta resursu un normatīvo dokumentu izpēte un analīze; **empīriskās** - gadījumu kriteriālā analīze, fokusgrupas diskusija, ekspertu intervijas.

Teorētiskais pamatojums *Theoretical statement*

Jēdzieni, kas saistīti ar pētāmo tēmu: *uniforma* (uniformis-lat.) nozīmē - vienots; vienāds; vienveida-; vienveidīgs; *formas tērps*; apzīmē unificētu profesionālu apģērbu (Akadēmiskā terminu datubāze, b.g.), (Gelderiņš, 2007).

Lai izvērtētu jēdzienu *uniforma vai formas tērps* lietojuma atbilstību, I. Krieviņš un E. Krūze (2006) tērpu funkcionālo apakškatēriju vidū izceļ *uniformas* jeb *formastērpus* kā sevišķas terminoloģiskās uzmanības vērtus. *Formas tērps – formas apģērbs*; (en: uniform; de: Uniform; ru: одежда форменная, форменный костюм; униформа; форма) (Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca, 2003), vienāds pēc stila, piegriezuma, krāsas un auduma speciāls (dienesta) apģērbs, lai radītu vienotu korporatīvās grupas apveidu (Vispārīgo terminu saraksts, b.g.).

Uniformas, kā neatņemamu sabiedrības daļu, kas kalpo kā atšķirības zīme, kā statusa zīme, kā simbols noteiktai piederībai, raksturo Dž. Kraika (Craik, 2005). Militārā apģērba attīstība ir noritējusi paralēli sabiedrības attīstībai un tās nozīme balstījās uz sabiedrības uzvedības regulēšanu. Uniformu valkā, lai disciplinētu un radītu uzticību. *Uniforma ir vizuālais kods* tiem sociālajiem

raksturotājiem, prasmēm, uzskatiem, ieradumiem, kurus augstu vērtē sabiedrībā. Tā ir arī ideoloģiskais instruments.

Š. Peoples (Peoples, 2013) uzskata, ka apģērbs ir daļa no laicīgajām, un hierarhiskajām attiecībām. Tradicionāli laicīgā mode, kas strauji mainījās, veidoja modes vēsturi. Šīs modes tendences ietekmēja arī formas tērpu.

Apģērba pamatfunkcijas nosaka tam izvirzāmās prasības (skat. 1. attēlu).

1.att. **Apģērba pamatfunkcijas**
Figure 1 The Basic functions of clothing

Profesionāļa tēlu veido dienesta apģērbs. Atpazīstamību nodrošina ārējais izskats, tātad nozīmīga ir *funkciju atpazīstamība*, ir jābūt viennozīmīgi skaidrs, ka formas tērpa valkātais pieder noteiktai institūcijai. Kaut gan militārā uniforma ir maksimāli *ērta un funkcionāls apģērbs*, kas paredzēts kaujas darbībām vai mācībām (lauka forma), parādes formā lielāka nozīme ir *informatīvai* (vizuālajai) *funkcijai*. Tātad formas tērpa nozīmīgs ir *informatīvais jeb profesionālās piederības* attēlojums. Specializēts profesionālais apģērbs mūsdienās ir raksturīgs dažādu specializēto resoru/nozaru pārstāvjiem, kas parāda tā profesionālo piederību, t.sk. valsts iestāžu (policija, robežsardze) un citu. Profesionālo piederību militārajiem formas tērpiem parāda krāsa, formas tērpa veids (ierindas, vidējais vai augstākais komandējošais sastāvs), atšķirības zīmes (emblēmas, ģerboņi, dienesta pakāpes), kurām ir detalizēts un noteikts apraksts un nozīme.

Dž. Kraika (Craik, 2005) analizē uniformas *kultūrpolitiskos aspektus*, tās vēsturisko, sociālo un psiholoģisko saturu. Pamatojums tam ir modē vienmēr aktuālās militārā stila iezīmes. Uniforma vienmēr ir piesaistījusi, tai piemīt kontroles funkcija. Uniforma ietver sevī daudzveidīgu informāciju, ko mēs uztveram zemapziņas līmenī, stingras prasības valkāšanai. Uniforma skatāma kā *sociāls fenomens*, ko raksturo kārtība, kontrole, vienveidība, pārliecība. Uniformas ārējie raksturotāji ir hierarhija, statuss, loma, noteikumi, ko apvieno noteikts *simboliskums*. Paradoksāli formulētajam jautājumam „Kurš kuru valkā: cilvēks uniformu vai ... uniforma cilvēku?” jāsniedz atbildes par cilvēka ķermeņa ārējo un iekšējo pārveidojamību, ko var panākt ar uniformām, jo tās kaldina ne vien „paklausīgo” ārieni, bet arī iekšēji disciplinētu personību.

Dž. Kraika (Craik, 2001) uzsver, ka savulaik uniforma kļuva par galveno militāro pārstāvju politiskās un administratīvās autoritātes līdzekli. Varas un statusa iespaidu radīja stingras līnijas, precīzs siluets. Totalitārais režīms

novērtēja uniformas radīto efektu armijā, tā kļuva par neatņemamu sastāvdaļu, radot disciplinētību un pretējā dzimuma simpātijas. Tādējādi tās elementi tika izmantoti kultūrā un modē. 20. gs. parādīja tās nozīmi varas totalitārisma, tika izstrādāta jauna uniforma, kas sekmēja uzticību varai un valstij, tā simbolizēja režīma varenību. Daudzi elementi tika ieviesti uniformā kā šī apģērba veida raksturīgās iezīmes, kuras ietekmēja apģērba nozīmi dažādos sabiedrības slāņos.

Tāpat kā visi apģērbi, formas tērpi funkcionē kā starpnieki mijiedarbībai starp indivīdiem un grupām, tie piedāvā novērotājiem vizuālas norādes, kas palīdz nojaust valkātāja uzvedību un sociālo statusu. Un tāpat kā visi apģērbi, formas tērps darbojas simboliskā līmenī, galvenokārt šī tipa apģērbs rada jautājumus par individualitāti un atbilstību, paškontroli un vizuālo identitātes attēlojumu (Herca, 2007).

Dž. Kraika (Craik, 2005) pamato, ka uniformai mūsdienās piemīt nozīmīga *sociāla loma*. Uniforma izsaka pretrunīgās *kultūrpolitikas* pozīcijas, tā ir aktuāla mūsdienu modē, tātad aktuāls arī kultūrpolitiskais kods, kā *kārtības, varas, disciplīnas un kontroles* izpausme. Atsevišķas tās iezīmes ir pārmantojusi mūsdienu sabiedrība, kas izpaužas kā *lietišķais apģērbs*, ikdienas apģērba standarts, elegants ikdienišķs biroja apģērbs. „Nemanāmās” varas un sabiedriskā viedokļa spiedienam uz indivīda veidošanos nebūtu spēka, ja to nebalstītu sabiedrības locekļu disciplinēšanās griba, reizēm pat pārmērīga aizraušanās ar uniformām un ar to simboliskajām nozīmēm, proti, ar hierarhiskās sakārtotības, disciplinētības, kolektīvisma u.tml. vērtību cildināšanu. Tas nosaka uniformu nezūdošo klātbūtni 21. gs. apģērba kultūras pasaulē.

Ņemot vērā īpašo *funkcionālā apģērba* aspektu, uniformas ergonomiskums uzlabo nepieciešamo atbilstību gan parādes, gan operatīvā darba vajadzībām. Optimāli pielāgojot apģērba ķermeņa formai un funkcijām, ir jāuzlabo arī uniformas *ietekme uz valkātāja labsajūtu* (Funkcionālais apģērbs, b.g.).

Mūsdienās funkcionālie apģērbi veic noteiktu uzdevumu, kalpo noteiktam pielietojumam/ir ar noteiktu nozīmi, veic noteiktu funkciju cilvēka dzīvesdarbībā. Funkcionālajiem apģērbiem jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- jānodrošina valkāšanas komforts un darba aizsardzības prasību izpilde;
- jāiztur slodze, kam lietotājs tiek pakļauts ikdienas darbā;
- jākalpo kā funkcionālam darba palīglīdzeklim;
- jānodrošina atpazīstamība un jāatšķiras no citām uniformām;
- jāiekaro valkātāju piekrišana;
- jānodrošina ātras ieroča un citu palīglīdzekļu pielietošanas iespējas;
- jānodrošina valkātāja aizsardzība pret klimatiskajiem apstākļiem (Funkcionālais apģērbs, b.g.).

Teorētiskā izpēte parāda uniformas mūsdienu raksturojuma *profesionālo, funkcionālo un kultūrpolitisko* aspektus.

Latvijā ir pētījumi par formas apģērbu modernizāciju, atbilstību aktuālākajām prasībām, pētnieki I. Ābele, A. Viļumsone, I. Dāboliņa, I. Ziemele, I. Šroma, I. Šitvjenkins u.c. ir veikuši dažādu dienestu uniformu izvērtējumu, datu bāzes struktūras izveidi, Nacionālo bruņoto spēku (NBS) ikdienas un svētku uniformu modeļu, NBS izmantotās bruņu uzkabes sistēmas pilnveidošanu, konstruēšanas procesa automatizāciju u.c., piemēram, Latvijas Valsts Ieņēmumu dienesta (VID) darbinieku apģērba pašvērtējuma aptaujā I. Šroma, I. Ziemele, S. Rudzika (2014) pēta lietotāja komfortu apģērbā, ko spēj nodrošināt formas apģērba mūsdienīgas drānas un ģērba konstrukcijas.

Vērtējot militāro formas tērpu dizaina uzlabojumus, A. Viļumsone, I. Dāboliņa, S. Deksne(2006) pamato, ka, lai gan formas tērpi ir reglamentēti, periodiski to stils un tehniskie risinājumi ir jāatjauno. Nopietnām pārmaiņām jābūt balstītām uz lietošanas apstākļu, analoģu risinājumu izpēti, un eksperimentālas lietošanas rezultātu apkopojumu. I. Ābele, A. Viļumsone, G. Strazds (2011), izvērtējot Latvijas Iekšlietu ministrijas (IeM) struktūrvienību ierindas amatpersonu ikdienas uniformas, norāda tām izvirzāmās prasību grupas: uniformu fizikālais un fizioloģiskais novērtējums; optimālā uniformu komplektācija; drānas, to īpašības; uniformu dizains; darbinieku slodzes novērtējums; tehniskās specifikācijas.

Pētījuma metodoloģija *The Methodology of Research*

Pētījuma problēma ir situācija, kas tiek apzināta kā teorētisks vai praktisks jautājums vai uzdevums, ko nepieciešams izpētīt (Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes, 2011). Definētā problēma: Latvijas IeM sistēmas iestāžu amatpersonu ikdienas formas tērpi šobrīd neapmierina lietotāju gan no estētiskā, gan funkcionālā viedokļa, šī aktualitāte pamato autores veikto pētījumu.

Pētījuma bāze: IeM sistēmas iestāžu 36 respondenti, 4 eksperti, pētījuma veikšanas periods 2015./2016. gads.

Pētījumā autore veic pieejamās informācijas izvērtējumu un apkopojumu t.sk. par mūsdienu funkcionālajiem apģērbiem, izmantojamiem materiāliem, ģērbu piegriezumiem utt. Šim nolūkam kalpo iepazīšanās ar iepriekš veiktajiem pētījumiem Latvijā un ārzemēs, ražotāju piedāvājuma apzināšana.

Pētījums tiek veikts vairākos posmos 2015. g. oktobrī/novembrī un 2016. g. janvārī/februārī. Kvalitatīvo pētījuma datu iegūvi nodrošina 3 fokusgrupas diskusijas (ilgums 3 stundas), tiek veikta esošās situācijas analīze, lai iegūtu detalizētāku informāciju par esošo formas tērpu un konstatētu esošos problēmjautājumus un 4 ekspertu intervijas (tiek analizēti diskusiju viedokļi). Kopumā respondenti konkretizē un izvērtē formas tērpa raksturojošās kvalitātes.

Kvalitāšu saturs tiek grupēts atbilstoši patērētāja prasību estētiskiem, funkcionāliem, ergonomiskiem un ekspluatācijas komponentiem.

Pētījumā veiktajās diskusijās tiek noskaidrots lietotāju pašreizējais apmierinātības līmenis ar ikdienas formas tērpu, un lietotāju subjektīvās, neapmierinātības līmeni aprakstošās sajūtas (pozitīvās/negatīvās), valkājot konkrēto apģērbu noteiktos apstākļos.

Ekspertu aptaujas būtība ir pētāmās problēmas sarežģīto aspektu atklāšana un novērtēšana, kas paaugstina iegūstamās informācijas un izdarāmo secinājumu ticamību (Kristapsone, 2008).

Ekspertīzes norise tiek sagatavota atbilstoši tās posmiem (Millan, 2004):

- ekspertīzes procesa sagatavošanas posmā veiktā situācijas analīze, lietotāja vajadzību izpēte, mūsdienu formas tērpam izvirzāmo prasību apzināšana sekmē sākotnējo formastērpa skiču izstrādi, izejmateriālu atlasī, ekspertintervijas problēmjaudājumu formulēšanu;
- ekspertu izvēle un ekspertu grupas sastāva veidošana, atbilstoši profesionālajai kompetencei pētāmajā problēmā;
- ekspertaptaujas organizēšana, ekspertinterviju norise, individuāli tiekoties ar speciālistiem;
- iegūto rezultātu statistiskā un saturiskā analīze - ekspertintervijās iegūto rezultātu izvērtējums un apkopojums.

Pētījumā izmantota individuālā, slēgtā, neklātienes aptaujas forma (Millan, 2004). Eksperti piedalās neatkarīgi viens no otra, tie netiek informēti par citām atbildēm. Anketas tiek aizpildītas elektroniski.

Pētījuma rezultāti *The results of research*

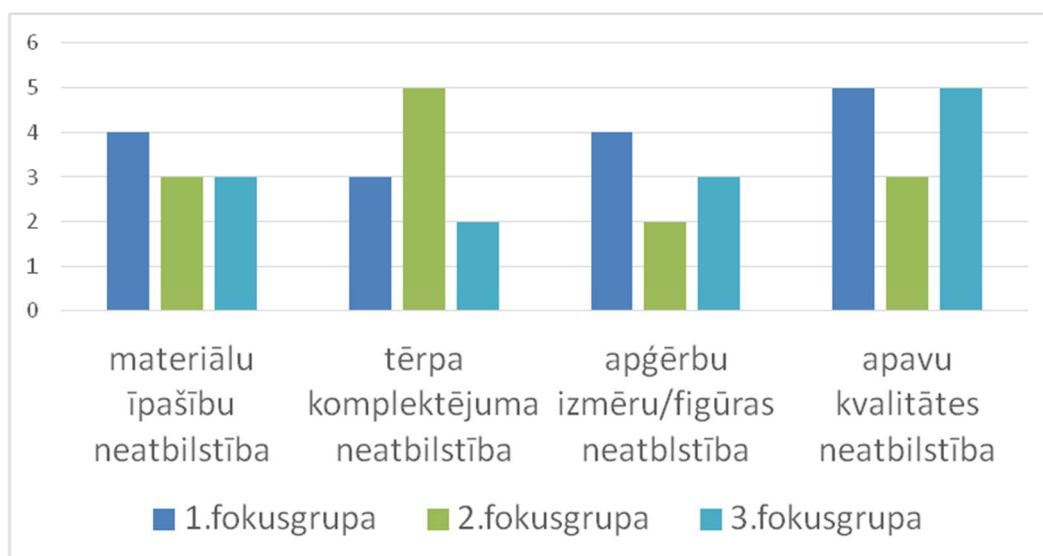
Fokusgrupas diskusijās tika noskaidroti būtiskākie neapmierinātības iemesli ar esošo formas tērpu (skat. 2. attēlu).

Nozīmīgas prasības: ērtums, valkāšanas komforts – optimālas ķermeņa temperatūras uzturēšana, nodrošinot labvēlīgus valkāšanas nosacījumus, atkarībā no apģērba lietojuma, aizsardzība no apkārtējās vides nelabvēlīgiem faktoriem, redzamība diennakts tumšajā laikā (atstarojošie elementi); mūsdienīgi materiāli (membrāndrānas u.c.); funkciju atpazīstamība (atšķirības zīmes), estētika.

Atbilstoši autores izstrādātajiem intervijas jautājumiem, eksperti izvērtēja:

- lietotāju viedokli par esošajiem formas tērpiem un neapmierinātības iemeslu pamatotību, veicot lietotāju ikdienā veicamo darbību izvērtējumu;
- ekspertu esošajā pieredzē pārbaudīto autores piedāvāto risinājumu piemērojamību konkrēto formas tērpu dizainam;

- apkopoto teorētisko atziņu un izstrādāto skiču risinājumu atbilstību formas tērpa dizaina prasībām;
- izvēlēto tekstilmateriālu un furnitūras parametru un piedāvājuma atbilstību formas tērpiem izvirzāmām prasībām;
- mūsdienu funkcionālā apģērba prasībām atbilstošos obligātos nosacījumus, kas iekļaujami formas tērpa dizaina risinājumā.

2.att. Fokusgrupu diskusiju rezultāti

Figure 2 The Results of the focus group discussion

Tika apkopotas un analizētas ekspertu sniegtās atbildes, izteiktie priekšlikumi, izvērtējumi un pieredze tika iekļauta ikdienas formas tērpa dizaina risinājuma izstrādes nosacījumos, nozīmīgākās rekomendācijas:

- tekstilmateriālu un furnitūras, kas atbilst jaunākajām tehnoloģijām izmantošana, ražotāji ir sertificēti, drānu parametru atbilstība EUROTEx standartu prasībām (*Recommendations concerning characteristics*, 2006), specifisku prasību ievērošana (antistatiska, antibakteriālu apstrāde u.c.);
- mūsdienu formas tērpa konstruktīvais risinājums, siluets un detaļu dizains, kas atbilst lietotāja darbības specifikai, valkāšanas sezonai un mūsdienu funkcionālā apģērba dizaina tendencēm pasaulē, citu valstu pieredzei;
- komplektācijas princips visu ģērbu kārtu savstarpēji saskaņotam lietojumam, visu komplektā paredzamo formas tērpa priekšmetu dizaina sastāvdaļu izstrāde;
- atbilstošas augumu lielumu standartizmēru tabulas izstrāde un piemērošana, kā arī iespēja izgatavot piemērotu apģērbu nestandarta augumiem;

- tehniskās dokumentācijas detalizēta izstrāde, piemēram, tekstildrānu kopšanas rekomendāciju izstrāde (atbilstoši ISO/GINETEX) formas tērpa lietotājam, ražotājiem izvirzāmo prasību konkretizēšanai.

Pētījums par IeM dienestu ikdienas formas tērpa komplekta lietošanu, apzinot lietotāju problēmas dažādo uzdevumu izpildē, kas saistītas ar mūsdienu prasībām neatbilstošu formas tērpu vai tā atsevišķām sastāvdaļām, esošā pasaules valstu pieredze formas tērpu lietošanā un attīstības tendences, pamato IeM sistēmas iestāžu esošā ikdienas formas tērpa komplekta pilnveides un atbilstības mūsdienu prasībām un uzdevumiem, kuri veicami attiecīgajiem dienestiem, nepieciešamību.

Pētījumā iegūtie rezultāti tika izmantoti nākošajā pētījuma posmā, kritēriju izstrādei analogu analīzei, lai sekmētu mūsdienīga formas tērpā dizaina risinājuma izstrādi un atbilstību izvirzītajām prasībām, nodrošinot maksimālu lietotāju apmierinātības līmeni.

Secinājumi *Conclusions*

Uniformu raksturojošie aspekti - profesionālais, funkcionālais un kultūrpolitiskais;

Formas tērpa izstrādei izmantojama Eiropas un citu pasaules valstu pieredze, kur mūsdienās dominē utilitārā pieeja, lai nodrošinātu maksimāli efektīvu lietojumu, gan uzbūves pamatprincipos, ar mērķi izveidot praktisku apģērbu, kas optimāli piemērots lietotājam, gan ievērojot estētisko un vizuālo izteiksmīgumu, gan nodrošinot funkciju atpazīstamību, parādot profesionālo piederību;

Mērķauditorijas vajadzību izpētē un analīzē balstīts formas tērpa idejiskais un saturiskais pamatojums, ievērojot dienestā veicamo darbību specifiku, jāpapildina ar atbilstošu komfortu nodrošinošu, sertificētu materiālu un furnitūras, mūsdienīgu projektēšanas un izgatavošanas tehnoloģiju izvēli, vairākslāņu/kārtu principa pielietojumu, detaļu dizainu, funkcionalitāti, konstruktīvo un tehnoloģisko risinājumu atbilstību mūsdienu prasībām;

Veiktā pētījuma rezultāti pamato kritēriju izvēli analogu izvērtējumam: izmantojamie materiāli, furnitūra; dizains un vizuālais izskats, stilistiskā vienotība; informatīvā izteiksmība; optimāla komplektācija, konstrukcijas tehnoloģiskums; darbietilpība, izmaksas;

Pētījums konkretizē formas tērpa dizaina izstrādes nosacījumus, kas veidokritēriju grupas izstrādāto dizainparaugu novērtēšanai: estētiskie (vizuālais izskats, dizains, vizuālā, informatīvā izteiksmība), ergonomiskie (antropometriskie, higiēniskie un ērtums), izmantojamo materiālu atbilstība un

kvalitāte (valkājāmība, kopšana, savienojumu izturība) un atbilstība funkcionalitātei (detāļu izvietojums un izmērs, ekspluatācijas apstākļi).

Summary

In the article Author describes general trends of uniform characteristics in nowadays context and analyses characterizing aspects, which gives research a theoretical justification. Using empirical data gathering and processing methods Author specifies the requirements and conditions for modern, aesthetic and functional uniform design solution, outlining the criteria for analogue design and evaluation.

Theoretical studies show that uniforms in modern context are characterized by *professional, functional* and *cultural-political* aspects.

In order to gather detailed information about the uniforms and to identify existing challenges, qualitative research data collection is provided by focus group discussion (analysis of the current situation) and expert interviews. In general, respondents specify and evaluate uniforms characterizing qualities, the contents of the qualities are then grouped according to the consumer's requirements for aesthetic, functional, ergonomic and operational components.

During the conducted discussions is determined user's current level of satisfaction with everyday uniforms, as well as user's subjective satisfaction describing positive and negative feelings that arise, wearing particular clothes, under certain circumstances.

The aim of expert interviews is to evaluate reasons for user dissatisfaction with currently existing uniforms based on the analysis of daily performed actions and to determine the requirements of everyday uniform design.

Based on the detailed study of the Ministry of the Interior department's daily uniform set usage and assessing the trends and experience of other countries, as well as identifying problems users encounter performing various tasks, which is associated with uniforms or its individual components that are not compliant with modern requirements, it is determined that existing everyday uniform set of the Ministry of the Interior department needs to be improved according to the modern requirements and tasks to be performed by the corresponding department.

The research results are used on the next stage of the research, criteria development for analogue analysis and uniform design solution ensuring maximum user satisfaction. The evaluation of the current uniform, user requirements, the latest materials and technologies ensures modern uniform design development that meets the requirements of the corresponding department, as well as stylistic unity and visual expressiveness.

Literatūra References

- Akadēmiskā terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca* (b.g.) Skatīts 13.09.2016. Pieejams <http://letonika.lv/groups/default.aspx>
- Ābele, I., Viļumsone, A., & Strazds, G. (2011). Evaluation of Uniforms for Administrative Institutions of the Ministry of the Interior of the Republic of Latvia. *Scientific Journal of Riga Technical University*, 6, 92-98. ISSN 1691-3132.
- Ābele, I., Viļumsone, A., & Strazds, G. (2012). General Performance Tests Development of Uniform Prototypes for State Police. *Riga Technical University 53rd International Scientific Conference: Dedicated to the 150th Anniversary and the 1st Congress of World Engineers and Riga Polytechnical Institute / RTU Alumni: Digest*, Latvija, Rīga, Rīga: RTU Publishing House, 289.-289. ISBN 9789934103605.
- Craik, J. (2005). *Uniforms Exposed: From Conformity to Transgression*. Oxford; N.Y.
- Craik, J. (2001). Why Do Military Uniforms Influence Fashion? *Australian Broadcasting Corporation. Military Zone. The Comfort Zone*, host Alan Saunders. Sydney. www.abc.net/rn/czone/stories/s245608.html.
- Dāboliņa, I., Viļumsone, A., & Deksnis, S. (2006). NBS ikdienas un svētku uniformu modeļu pilnveidošana. *RTU zinātniskie raksti. Materiālzinātne. Tekstila un apģērba tehnoloģija*. Nr. 1, 67.-73. ISSN 1691-3132. <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/2628>
- DeCamargo, C. (n.d.). *The Police Uniform: Power, Authority and culture*. Retrieved 29.02.2016. Available from http://www.internetjournalofcriminology.com/decamargo_the_police_uniform_ijc_oct_2012.pdf
- Funkcionālie apģērbi* (b.g.). Skatīts 12.06.2016. Pieejams http://www.atci.lv/wp-content/uploads/2013/02/Funkcionalie_apgerbi.pdf<http://www.atci.lv/>
- Fussell, P. (2003). *Uniforms: Why weare what we wear*. New York: HoughtonMifflin
- Gelderinš, E. (2007). *Latvijas armijas karavīru ietērps, atšķirības zīmes un noteikumi to nēsāšanai 1918-1940*. Rīga: Latvijas Kara muzejs
- Hertz, C. (n.d.). *The Uniform: As Material, As Symbol, As Negotiated object*. Retrieved 10.08.2016. Available from http://www.academia.edu/4044048/The_Uniform_As_Material_As_Symbol_As_Negotiated_Object
- Krieviņš, I., & Krūze, E. (2006). Apģērba sortimenta strukturālās modelēšanas terminoloģiskie priekšnosacījumi. *RTU zinātniskie raksti. 9. Sēj., Materiālzinātne*. – 1. Sēj. 123. - 134. <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/10270>.
- Kristapsons, S. (2008). *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība.
- Mārtinsone, K. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. R.: RAKA.
- Millan, J. (2004). *Education Research: Fundamentals for the consumer*. Boston, MA: Allyn and Bcon.
- Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm formas tērpu un atšķirības zīmju aprakstu, speciālā apģērba, individuālo aizsardzības līdzekļu, ekipējuma un inventāra veidiem un to izsniegšanas normām*. MK noteikumi Nr. 137, 10.02.2009. Skatīts 25.03.2016. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=188255>
- Peoples, S. (2013). *Embodying the military: Uniforms* Retrieved 10.08.2016. Available from: https://www.academia.edu/20973751/Embodying_the_military_Uniforms

Recomendations concerning characteristics and faults in fabrics to be used for clothing (2006).

Retrieved 10.08.2016. Available from: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/stjm/ECLA_suositus_kankaiden_laatuvaatimukset_2006.pdf

Šitvjenkins, I., & Viļumsone, A. (2009). Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku karavīra individuālās aizsardzības sistēma. *RTU zinātniskie raksti. Materiālzinātne. Tekstila un apģērbu tehnoloģija*. Nr. 4, 68.-76. lpp. ISSN 1691-3132.

Šroma, I., Ziemele, I., & Rudzika, S. (2014). Latvian State Revenue Service employees clothing self – assessment in the survey. *Material Science. Textile and Clothing Technology*. Vol. 9, p. 1-10. Available from: <https://files.rtu.lv/zdas/publications/19312/pub19312.docx>

Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca. (2003). Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas Tekstilrūpniecības terminoloģijas apakškomisija, Tilde

Vispārīgo terminu saraksts. (b.g.). Skatīts 22.10.2015. Pieejams http://www.atci.lv/wp-content/uploads/2013/03/Terminu-saraksts.pdf372_vispaariigo_terminu_1_saraksts.doc/Page 3 of 30.